

Scenariusz lekcji biologii

Temat: Różnorodność biologiczna.

Autor: Hanna Skrzypczak

Cele lekcji: *Uczeń po zajęciach potrafi*

- wyjaśnić, czym jest bioróżnorodność,
- wskazać poziomy bioróżnorodności,
- wyjaśniać zależności między populacyjne,
- analizować i wyjaśniać wpływ różnych czynników na bioróżnorodność.

Metody i techniki pracy :

- praktyczna,
- praca w parach.

Środki dydaktyczne :

- karta pracy z zadaniami zamkniętymi i otwartymi,
- prezentacja multimedialna.

TOK LEKCJI :

Faza wprowadzająca:

Sprawy organizacyjno - porządkowe:

- sprawdzenie obecności,
- przedstawienie celu i formy zajęć.

Nauczyciel

- prowadzi rozmowę dydaktyczną na temat rodzajów bioróżnorodności (nawiązanie do poprzedniej lekcji)

Faza realizacyjna:

Nauczyciel :

- wyjaśnia na czym polega praca w parach,
- rozdaje karty pracy,
- wyjaśnia sposób realizacji zadań.

Uczniowie

- w parach analizują treść zadań oraz formułują odpowiedzi,
- jeśli mają problemy ze sformułowaniem odpowiedzi mogą skorzystać z podręcznika, wsparcia sąsiedniej pary uczniów lub nauczyciela.

Przykładowe zadania dla uczniów:

Zadanie „TRYTONY”

-> Rify koralowe powstają z zewnętrznych szkieletów wapiennych wytwarzanych przez polipy koralowców. Koralowce pozyskują tlen i związki organiczne od jednokomórkowych, fotosyntetyzujących glonów żyjących w ich komórkach. Przestrzeń między szkieletami koralowców zasiedlają różne organizmy morskie, np.: gąbki, ostrygi, skorupiaki, rozgwiazdy, ślimaki morskie, różne gatunki ryb, a także łodziki – należące do głowonogów. Zagrożeniem dla rify koralowej mogą być sami jej mieszkańcy. Niektóre rozgwiazdy kruszą muszle ślimaków i małży, a gatunek rozgwiazdy zwany koroną cierniową zjada polipy koralowców. Żarłoczna rozgwiazda sama z kolei pada ofiarą trytonów – ślimaków morskich. W wielu krajach, np. Australii i Indonezji, te ślimaki zostały wzięte pod ochronę, jednak wciąż są nielegalnie odławiane ze względu na swoje piękne, ozdobne muszle.

Na podstawie: N.A. Campbell i inni, Biologia, Poznań 2012;

Wyjaśnij, dlaczego masowe odławianie trytonów może być poważnym zagrożeniem dla rify koralowej. W odpowiedzi uwzględnij zależności międzygatunkowe.

Zadanie „RAFLEZJA”

-> Raflezie, czyli bukietnice, można spotkać tylko na terenach Azji południowo-wschodniej, w wilgotnych lasach równikowych, gdzie występują niezbędne dla ich rozwoju liany z rodzaju *Tetrastigma*. Przez raflezie wytwarzane są bezieleniowe długie, nitkowate komórki (haustoria) przerastające tkanki lian – widoczne są jedynie ich duże kwiaty, wyrastające z ziemi u podnóża pni lian. Najbardziej znanym gatunkiem jest bukietnica Arnolda, wytwarzająca kwiaty, których średnica dochodzi prawie do 1 metra. Kwiaty te są rozdzielnopłciowe, mają pięć mięsistych płatków, o różnych odcieniach czerwieni, brązu i żółci, często pokrytych plamkami. Wyglądem przypominają gnijące mięso i wydzielają zapach towarzyszący jego rozkładowi. Cechy te powodują, że kwiatami interesują się muchy, ale w środku kwiatu owady te nie znajdują pokarmu, dlatego szybko go opuszczają, przenosząc pyłek na swoim ciele.

Obecnie bukietnica Arnolda, podobnie jak inne gatunki tego rodzaju, jest zagrożona wyginięciem.

Na podstawie: Tropikalne giganty, „Wiedza i Życie” nr 11, 2014.

A. Zaznacz prawidłowe dokończenie zdania. Zależność między raflezjami a lianami to

- A. konkurencja
- B. pasożytnictwo
- C. komensalizm
- D. mutualizm

B. Wykaż, że dla ochrony raflezi Arnolda konieczna jest ochrona także innych gatunków poprzez zachowanie całych ekosystemów lasów równikowych w południowo-wschodniej Azji.

Zadanie „BRUNATNICE”

-> Już ponad 20 lat temu zauważono, że w Zatoce Puckiej z powodu zanieczyszczeń i eutrofizacji drastycznie spadła ilość glonów tworzących podwodne łąki. Jedną z konsekwencji zmniejszenia ilości glonów, w tym także brunatnic, było zmniejszenie się różnorodności mięczaków, skorupiaków i ryb (nie tylko roślinożernych).

Wyjaśnij, jakie znaczenie dla utrzymania różnorodności biologicznej ryb mają glony tworzące łąki podwodne. Podaj dwa argumenty.

Zadanie „DORSZE”

-> Skala zniszczeń powodowanych przez przypadkowe złowienia zwierząt, które nie były głównym celem połowów, może prowadzić do poważnych zaburzeń w funkcjonowaniu układów ekologicznych i do zmniejszenia różnorodności biologicznej. Na przykład podczas połowów mieczników na północno-zachodnim Atlantyku w stosunkowo krótkim czasie schwytano przypadkowo w sieci ponad 1 milion rekinów. Takie zmniejszenie liczby rekinów spowodowało prawie 10-krotny wzrost populacji fok szarych, co z kolei było przyczyną wybuchu epidemii wśród dorszy. Wywołały ją pasożyty, dla których foki są pierwszymi żywicielami.

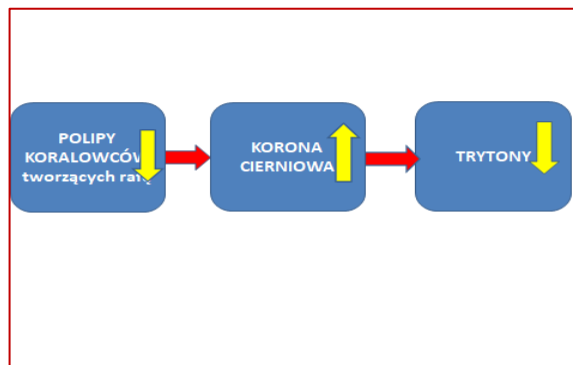
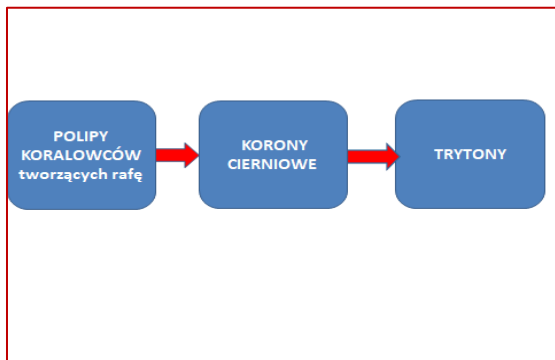
Na podstawie powyższych informacji zaznacz zdanie, które określa możliwy sposób ograniczenia epidemii wśród dorszy.

1. Zdecydowane ograniczenie połowów dorszy.
2. Objęcie ochroną populacji fok szarych.
3. Odtworzenie liczebności populacji rekinów.
4. Wyraźne zwiększenie połowów mieczników.

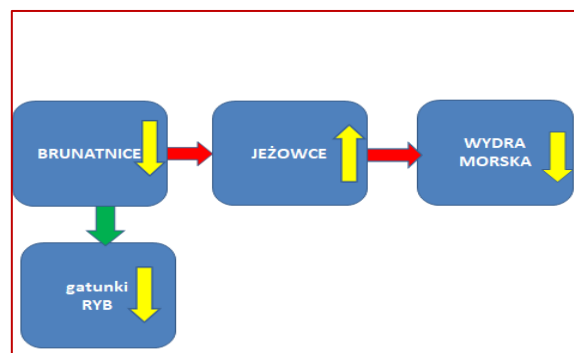
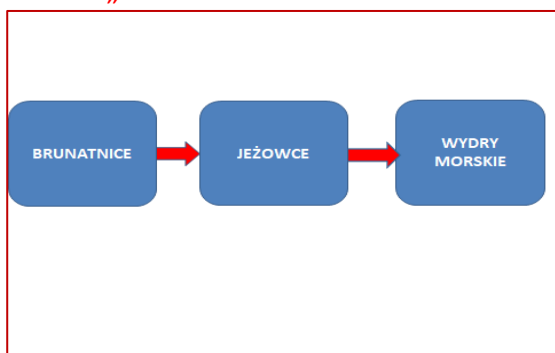
Nauczyciel:

- wprowadza do treści zadań = prezentuje gatunki roślin i zwierząt, które są bohaterami rozważanych zależności i problemów w analizowanych zadaniach,
- kontroluje poprawność wykonywania zadań,
- służy pomocą przy wątpliwościach uczniów,
- prezentuje efekty rozwiązań uczniów na schematach np.

Zadanie "TRYTONY"

Zadanie „DORSZE”

Faza podsumowująca

Nauczyciel:

- prezentuje film dotyczący wpływu wprowadzenia wilków do Parku Narodowym Yellowstone,
<https://www.wykop.pl/link/1868458/o-skutkach-ponownego-wprowadzenie-wilkow-do-parku-yellowstone-w-1995-roku-eng/>
- prowadzi i podsumowuje rozmowę dydaktyczną dotyczącą bioróżnorodności i czynników na nią wpływających.

Uczniowie

- wyciągają końcowe wnioski,
- wykonują zadania z karty pracy jako podsumowanie lub wykonują je na początku następnej lekcji,
- przedstawiają poprawne odpowiedzi.

Karta pracy dla ucznia

BIÓŻNORODNOŚĆ BIOLOGICZNA

1. Różnorodność genetyczna to:

- A. zmienność genetyczna cechująca populację lub cały gatunek
- B. bogactwo ekosystemów na określonym obszarze
- C. bogactwo gatunków w danym ekosystemie lub na obszarze geograficznym
- D. zmiany w ekosystemie spowodowane porami roku

3. Różnorodność ekosystemowa to:

- A. zmienność genetyczna cechująca populację lub cały gatunek
- B. bogactwo ekosystemów na określonym obszarze
- C. bogactwo gatunków w danym ekosystemie lub na obszarze geograficznym
- D. zmiany w ekosystemie spowodowane porami roku

4. Różnorodność gatunkowa to:

- A. w ekosystemie spowodowane porami roku
- B. zmienność genetyczna cechująca populację lub cały gatunek
- C. bogactwo ekosystemów na określonym obszarze
- D. bogactwo gatunków w danym ekosystemie lub na obszarze geograficznym zmiany

5.

POZIOM BIORÓŻNORODNOŚCI	OPIS
różnorodność genetyczna	
różnorodność gatunkowa	
różnorodność ekosystemowa	

- 1. bogactwo gatunków żyjących na Ziemi,
- 2. zróżnicowanie siedlisk i zamieszkujących je organizmów,
- 3. zmienność osobników danego gatunku, spowodowana obecnością w populacji wielu alleli tego samego genu

6.

POZIOM BIORÓŻNORODNOŚCI	SPOPSOBY POMIARU
różnorodność genetyczna	
różnorodność gatunkowa	
różnorodność ekosystemowa	

- 1. określanie liczby wielogatunkowych zbiorowisk występujących na danym obszarze
- 2. określanie różnic genetycznych pomiędzy osobnikami danego gatunku
- 3. określanie liczby i rozmieszczenia gatunków na danym obszarze.

7. Poziomy różnorodności biologicznej to: różnorodność genetyczne, różnorodność gatunkowa i różnorodność ekosystemowa. Dzięki różnorodności _____ przedstawiciele tego samego

gatunku różnią się cechami zewnętrznymi, własnościami fizjologicznymi i biochemicznymi oraz zachowaniem.

8. Przekreśl wyrazy w tekście tak aby powstała prawdziwa informacja.

Obszary na Ziemi różnią się bogactwem gatunkowym. Największą różnorodnością gatunkową cechują się obszary tropikalne **Bioróżnorodność** maleje w kierunku **od równika/ biegunów do równika/biegunów**.

9. W środowisku zmiennym np. strefy klimatu umiarkowanego dominują gatunki o szerokich zakresach tolerancji. Nisze ekologiczne gatunków zachodzą na siebie co powoduje, że gatunki **konkurują/ współdziałają** ze sobą i w efekcie na tych obszarach występuje **mniej/ więcej** gatunków niż w stabilnych warunkach środowiskowych np. strefy klimatów równikowych.

10. **Antropopresja** to .

- A. zmiany w przyrodzie zachodzące pod wpływem zmieniających się czynników środowiska
- B. zmiany w przyrodzie zachodzące pod wpływem działalności człowieka
- C. przystosowanie się człowieka do zmieniających się czynników środowiska
- D. przystosowanie się człowieka do warunków środowiska, w którym żyje

11. Różnorodna działalność człowieka prowadzi często do nieodwracalnych zmian w środowisku przyrodniczym.

Współcześnie wymieranie gatunków nie wynika z:

- A. bezpośredniej eksploatacji przyrody
- B. niszczenia siedlisk i ekosystemów
- C. konkurencji człowieka z innymi gatunkami
- D. reintrodukcji

12. **Wymieranie gatunków** w obecnych czasach różni się od wymierania gatunków w odległych czasach kilkoma cechami np.

- A. wolniejszym tempem
- B. szybszym tempem
- C. dotyczy wszystkich grup organizmów
- D. dotyczy tylko wybranych gatunków
- E. zasadniczą przyczyną są antagonistyczne interakcje między populacjami
- F. główną przyczyną jest działalność człowieka

13. **Gatunek inwazyjny** – gatunek o znacznej ekspansywności, który rozprzestrzenia się naturalnie lub z udziałem człowieka i stanowi zagrożenie dla fauny i flory danego ekosystemu, konkurując z gatunkami rodzimymi o niszę ekologiczną, a także przyczyniając się do wyginięcia gatunków miejscowych.

Do gatunków inwazyjnych w polskich lasach należą:

- A. czeremcha amerykańska
- B. sosna zwyczajna
- C. świerk pospolity
- D. robinia akacja
- E. klon jesionolistny
- F. dąb szypułkowy
- G. brzoza brodawkowata

17. Szrotówek kasztanowcowiaczek to gatunek obserwowany początkowo w Macedonii, w ciągu kilkunastu lat rozprzestrzenił się w prawie całej Europie. Główną przyczyną jego rozprzestrzenienia się w Europie jest przenoszenie motyli oraz liści z larwami przez transport samochodowy. Stwierdzono, że jako pierwsze zasiedla kasztanowce rosnące przy arteriach ruchu. Z tych drzew przenoszony jest dalej przez zwierzęta, wiatr i samochody na inne drzewa. Na terenie naszego kraju tak silnie się rozprzestrzenia ponieważ nie ma naturalnych **konkurentów/ wrogów** .

18. **Rolnictwo** powoduje spadek bioróżnorodności na poziomie genetycznym np. wskutek:

- A. przekształcanie siedlisk w tereny rolnicze
- B. w wyniku niszczenia chwastów za pomocą pestycydów
- C. wprowadzenia organizmów zmodyfikowanych genetycznie
- D. stosowania stosunkowo niewielkiej liczby gatunków użytkowych
- E. wprowadzenia wyselekcjonowanych ras zwierząt i odmian roślin użytkowych